

Asia: VN/1258/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi sekä sosiaalisista yrityksistä annetun lain kumoamisesta

1. Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain lukua 7 Palkkatuki koskevat kysymykset

1 § Palkkatuki (sis. palkkatuen määritelmän)

- **Lisättäisiin palkkatuen tarkoitukseen vammaisten ja pitkäaikaissairaiden sekä 60 vuotta täyttäneiden pitkäaikaistyöttömien työn saannin ja työelämään osallisuuden lisääminen.**

Hallituksen esityksessä lakiin lisättäisiin palkkatuen tarkoitukseen vammaisten ja pitkäaikaissairaiden sekä 60 vuotta täyttäneiden pitkäaikaistyöttömien työn saannin ja työelämään osallisuuden lisääminen. Sininauhaliitto pitää ehdotettua lisäystä kannatettavana. Työelämäosallisuuden edistämisessä erityinen huomio tulee kiinnittää kaikista heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleviin ja syrjään jääviin. Järjestöt ovat osallisuuden vahvistamisen asiantuntijoita ja ne voivat aidosti tuoda sellaista lisäarvoa vaikeimmissa tilanteissa oleville henkilöille, jota muilla toimijoilla ei ole antaa.

2 § Palkkatuen yleiset edellytykset

- **Rajattaisiin palkkatuetun työn kohderyhmää**

Luonnoksen mukaan palkkatuen yleisiin ehtoihin ja muun muassa kohderyhmään tehtäisiin rajauksia. Lähtökohtaisesti palkkatuetun työn ulkopuolelle rajattaisiin 25–49-vuotiaat toisen asteen suorittaneet henkilöt, jotka ovat olleet ansiotyössä kuuden edeltävän kuukauden aikana. Näillä henkilöillä on ajateltu alustavasti olevan paremmat mahdollisuudet työllistyä ilman palkkatukea.

Sininauhaliitto ottaa esityksen rajauksiin ja kohderyhmiin kantaa tarkemmin lausuntonsa muissa osissa. Samalla muistutamme, että työttömällä henkilöllä voi olla monia esteitä työllistymiseensä, vaikka lähtökohtaisesti tarkastellen henkilön työllistymisen voisi olettaa olevan melko helppoa.

3 § Työnantajaan liittyvät palkkatuen edellytykset

- **Työnantajiin lisättäisiin hyvinvointialue ja poistettaisiin luonnollinen henkilö, joka ei harjoita taloudellista toimintaa (kotitalous)**
- **Tuotannollisista tai taloudellisista syistä viimeisten 12 kuukauden aikana irtisanoneelle työnantajalle tuki voitaisiin myöntää, jos tämä on ottanut saman määrän henkilöitä työhön irtisanomisen jälkeen**
- **Palkkatukea ei myönnettäisi uudestaan työnantajalle saman henkilön palkkaamiseen poikkeuksena vamman tai sairauden perusteella, oppisopimuskoulutukseen tai 60 vuotta täyttäneen pitkäaikaistyöttömän työllistämiseen myönnetty tuki tietyin edellytyksin**

Sininauhaliiton käsityksen mukaan luonnollisten henkilöiden työllistämisaikutus työnantajina on ollut vähäinen. Heikommassa työllistymisen asemassa olevalle henkilölle olisi kuitenkin turvattava kaikki vähäisetkin mahdollisuudet työllistyä, joten Sininauhaliitto ei näe perusteluja sille, ettei luonnollinen henkilö voisi toimia jatkossakin työnantajana.

Sininauhaliitto ei voi kannattaa hallituksen esitystä siitä, ettei palkkatukea myönnettäisi uudestaan saman henkilön palkkaamiseen. Tämä lisää eriarvoisuutta, mikä erityisesti kohdentuisi vaikeissa elämän- ja työllistymisen tilanteissa eläviin ihmisiin. Sininauhaliitto tähdentää, että meillä on iso joukko ihmisiä, joilla on muita esteitä kuin vamma tai sairaus ja jotka eivät kaikista tukitoimista huolimatta työllisty avoimille työmarkkinoille. Heidän työllistymisensä vaatii pitkäkestoista, jopa useita vuosia kestävästä tavoitteellista työskentelyä sekä useiden eri tukitoimien ja palveluiden yhteensovittamista, ennen kuin työllistyminen muualle kuin välityömarkkinoille on mahdollista. Oman haasteen palkkatuella palkkaamiseen tuo myös se, että palkkatukea ei voitaisi myöskään myöntää, mikäli työnantaja on saanut aiemmin 55 vuotta täyttäneiden työllistämistukea saman henkilön palkkakustannuksiin.

Sininauhaliiton mielestä on kohtuutonta rajata palkkatuen mahdollisuuksia tilanteissa, jossa palkkatuki on ainoa mahdollisuus työllistymiselle. Palkkatuettu työ ja nimenomaan palkkatuettu työ välityömarkkinoilla on lähes poikkeuksetta Sininauhaliiton jäsenjärjestöjen asiakkaille ainoa mahdollisuus työllistyä. Sininauhaliiton jäsenjärjestöjen vahvuuksia työllistäjinä ovat joustavuus, palkkatuella työllistetyille henkilölle tarjottava henkilökohtainen tuki ja valmennus sekä eteneminen asiakkaan voimavarojen mukaisesti. Työskentelyn tavoitteena on mahdollistaa asiakkaan kuntoutumisen tasoinen mutta tavoitteellinen eteneminen kohti avoimia työmarkkinoita tai opiskelua.

5 § Palkkatuella katettavat palkkakustannukset

- **Työnantajan sivukuluja ja lomarahaa ei jatkossa luettaisi palkkatuella katettaviin kustannuksiin**
- **Muita tarkennuksia tukikelpoisten kustannusten määritelmään**

Esitysluonnoksen mukaisesti jatkossa palkkatuki kohdistuisi vain palkkakuluihin, ei palkkauskuluihin. Tämä tarkoittaisi, ettei jatkossa palkkatuella voisi kattaa työnantajan sivukuluja, lomarahaa eikä

lomakorvausta, lisä- tai ylityökorvauksia, työsuhde-etuja tai tulospalkkioita. Sininauhaliitto vastustaa ehdotettua muutosta. Korostamme, että tällä muutoksella tulisi olemaan suuria negatiivisia vaikutuksia vaikeimmin työllistyvien palkkaamisen sekä kerrannaisvaikutuksia järjestöjen haavoittuvien ihmisten palveluihin. Sininauhaliitto ei voi myöskään kannattaa 100 % palkkatukijakson rajaamista 10 kuukauteen.

6 § Palkkatuen määrä ja kesto

- Tuen määrä olisi työttömyyden kestosta riippumatta 50 % palkkakustannuksista
- Tuen kesto 5 tai 10 kuukautta, kuitenkin enintään työsuhteen pituinen
- Palkkatuki voitaisiin myöntää uudelleen toiselle työnantajalle heti edellisen palkkatukijakson päätyttyä, jos henkilö kuuluisi edelleen palkkatuen kohderyhmään ja tuen myöntäminen olisi tarkoituksenmukaista

Luonnoksen mukaan palkkatuen määrä olisi työttömyyden kestosta riippumatta 50 %:n palkkakustannuksista, tuen kesto viisi tai 10 kuukautta, kuitenkin enintään työsuhteen pituinen ja palkkatuki voitaisiin myöntää uudelleen toiselle työnantajalle heti edellisen palkkatukijakson päätyttyä, jos henkilö kuuluisi edelleen palkkatuen kohderyhmään ja tuen myöntäminen olisi tarkoituksenmukaista.

Sininauhaliitto huomauttaa, mikäli esityksessä kaavailtu 100 %:n palkkatukea koskevat muutokset toteutuvat, järjestöt eivät voi korvata kauppavaikutusten seurauksena tippuvien palkkatuettujen määrää palkkaamalla henkilöitä 50 %:n palkkatuella. Näin siksi, ettei järjestöillä ole sellaisia kassavarantoja, joita omarahoitus vaatisi. Työnantajille maksettavan tukiprosentin yhtenäistäminen jatkossa 50 %:iin tarkoittaa käytännössä noin 37 %:n tukea työnantajan todellisiin palkkakustannuksiin. Esityksen kokonaistavoitteena on työllisyyden lisääminen, joka ei näkemyksemme mukaan tule toteutumaan luonnoksessa arvioidun mukaisesti. Vaikutusarviot ovat aivan liian optimistisia eivätkä ne perustu riittävän luotettavaan tietoon.

Vielä julkaisemattomassa selvityksessä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry selvitti yhdessä välityömarkkinatoimijoiden yhteistyöryhmän kanssa yrityksiä heikossa työmarkkina- asemassa olevien henkilöiden työllistämistä. Selvityksen tulosten mukaan vastaajista 61 % (N= 654) ei pidä mahdollisena heikossa työmarkkina- asemassa olevan henkilön palkkaamista. Tulosta selittää se, ettei varsinkaan pienillä yrittäjillä ole sellaista rekrytointiin liittyvää riskinkantokykyä, jossa palkattavan henkilön työkyvyssä ja/tai ammatillisessa osaamisessa on sellaisia puutteita, joista työnantajalla ei ole tietoa. Tästä voidaan tehdä johtopäätös, ettei Sininauhaliiton jäsenjärjestöjen kohtaamia ihmisiä, kuten esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmia kokevia, ole helppo työllistää yrityksiin edes palkkatuella.

Sininauhaliitto korostaa, että palkkatuetun työn kesto, viisi tai kymmenen kuukautta on jo lähtökohtaisesti liian lyhyt osaamisen ja työelämätaitojen vahvistamiseen jäsenjärjestöjemme kohtaamille asiakkaille. Paljon tukea työllistymiseen ja siirtymiin tarvitsevien ihmisten kohdalla on suuri vaara, että tukijakso päättyy liian varhain, eikä jakson aikana henkilön toimintakyky ja työllistymisedellytykset vahvistu riittävästi. On myös huomioitava, että jatkuva uuden palkkatuetun työn etsiminen ja perehtyminen aina uuteen työyhteisöön ja työtehtäviin vaatii voimavaroja, jotka näillä henkilöillä, joilla on vajeita joko työelämätaidoissa, ammatillisessa osaamisessa tai muissa työn tekemiseen vaikuttavissa tekijöissä, on lähtökohtaisesti muita heikommat.

Sininauhaliitto pitää kannatettavana uudistuksena sitä, että palkkatukijakso voidaan myöntää heti edellisen palkkatukijakson päätyttyä. Emme voi kuitenkaan kannattaa sitä, että palkkatukea voidaan myöntää vain toiselle työnantajalle. Tämä ei mitenkään vastaa palkkatuella työllistyvän henkilön etua, eikä myöskään lisää työnantajien kiinnostusta hyödyntää palkkatukea. Rekrytointiprosessi ja perehdytys vaatii riittäviä resursseja, jotka erityisesti pienissä yrityksissä ovat vähäiset. On erittäin todennäköistä, etteivät jatkuvat lyhytkestoiset rekrytoinnit edes palkkatuella, johon sisältyy myös paljon byrokratiaa, houkuta.

7 § Palkkatuki alentuneesti työkykyisen palkkaamiseen

- **Tuen määrä olisi 70 prosenttia palkkakustannuksista**
- **Tuki myönnettäisiin 10 kuukauden ajaksi sillä perusteella, että vamma tai sairaus vaikeuttaa huomattavasti sopivan työn saamista**
- **Tukea voitaisiin jatkaa samalla työnantajalla tietyin edellytyksin enintään 24 kuukauden jaksoissa.**

Hallituksen esityksen mukaan palkkatukea voidaan myöntää, kun työttömän työnhakijan mahdollisuudet sopivan työn saamiseen ovat huomattavasti vähentyneet asianmukaisesti todetun (lääketieteellisesti diagnosoidun) fyysisen tai psyykkisen vamman tai sairauden vuoksi. Työnantajalle palkkatuen määrä alentuneesti työkykyisen palkkaamiseen on 70 %, mikä tarkoittaa käytännössä noin 57 % työnantajalle syntyvistä todellisista palkkakuluista. Edelleen esitetään, että tuki myönnetään 10 kuukaudeksi, mikäli vamma tai sairaus erityisesti vaikeuttaa työn saamista. Työsuhdetta voidaan myös jatkaa samalla työnantajalla tietyin edellytyksin.

Sininauhaliiton mielestä alentuneesti työkykyisen henkilön palkkaaminen täytyy tehdä mahdollisimman helpoksi ja joustavaksi. Sininauhaliitto esittää myönnettävän tukijakson kestoksi jo alussa vähintään 12 kuukautta ja jatkossa aina vähintään 24 kuukauden jakson ajan. Työn räätälöintiä ja työolosuhteiden mukautus koetaan resurssia ja osaamista vaativaksi. Tämä on tärkeää tunnistaa, koska se voi olla todellinen este tukitoimia ja mukautuksia tarvitsevan henkilön palkkaamiseen, varsinkin jos työsuhteen jatkuminen on epävarmaa ja tukijaksot lyhytkestoisia.

8 § 100 prosentin palkkatuki

- **Tuki myönnettäisiin 10 kuukaudeksi. Tukikelpoisia palkkakustannuksia korotettaisiin kertoimella 1,23 työnantajan sivukulujen kattamiseksi laskennallisesti.**
- **100 prosentin palkkatuki olisi mahdollinen kaikille yhdistyksille, säätiöille ja rekisteröidyille uskonnollisille yhdistyksille**
- **Jos työnantajan toiminnalla on työ- ja elinkeinotoimiston arvion mukaan vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, 100 prosentin palkkatuki myönnettäisiin de minimis -tukena. Muussa tapauksessa tuki olisi EU:n valtioneuvoston ulkopuolista tukea. Arvioinnin kriteereistä säädettäisiin erikseen valtioneuvoston asetuksella.**

Esityksen mukaan 100 %:n palkkatuki olisi mahdollinen yhdistyksille, säätiöille ja rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille. Palkkatukea myönnettäisiin myös elinkeinotoimintaan. Tukikelpoisia palkkakustannuksia korotettaisiin kertoimella 1,23 työnantajan sivukulujen kattamiseksi laskennallisesti. 100 %:n tukea maksetaan enintään 65-prosenttista työaikaa vastaavan työajan palkasta ja sitä olisi mahdollista saada 10 kuukauden ajanjaksolle. Esityksen mukaan jatkossa selvitetään 100 %:n palkkatuen myöntämisen yhteydessä, onko toiminnalla vaikutusta Euroopan unionin jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Mikäli toiminnalla on vaikutusta EU:n jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, 100 %:n palkkatuki myönnettäisiin de minimis tukena. Muussa tapauksessa tuki olisi EU:n valtioneuvoston ulkopuolista tukea.

Sininauhaliitto vastustaa kaavailtuja muutoksia. Esityksen kohta 8 § 100 prosentin palkkatuki on ehdottomasti arvioitava ja muotoiltava uudelleen, ja sen vaikutukset eri asiakasryhmiin tulee vielä perusteellisesti selvittää. Mikäli toiminnalla arvioidaan olevan kauppavaikutuksia ja tuki maksetaan de minimis tukena, on tuen maksimimäärä 200 000 euroa kolmen verovuoden aikana, tähän luetaan myös muut työnantajan saamat de minimis tuet. Maksimimäärä tukea mahdollistaisi enintään 14 henkilön palkkatuella palkkaamisen kolmessa vuodessa. Tämä olisi järjestöille kestävä tilanne, varsinkin nyt kun kolmannen sektorin toiminta ja talous ovat muutoinkin monien avustusjärjestelmää koskevien muutosten keskellä. SOSTE on useaan otteeseen tuonut esiin näkemyksensä siitä, että kauppavaikutukset tulisi arvioida aina tapauskohtaisesti. Sininauhaliitto yhtyy SOSTEn näkemykseen.

Toteutuessaan esitys tulisi huomattavasti heikentämään järjestöjen mahdollisuuksia työllistää heikossa työmarkkina-asetuksessa olevia henkilöitä. Jatkossa esimerkiksi järjestöjen kirpputoreille lahjoituksina saadut tavarat katsottaisiin myytäessä tuotoksi, kun toiminta tapahtuu markkinoilla, joilla on kilpailevia toimijoita tai yrityksiä. Samoin myynniksi katsottaisiin järjestöjen kuntouttavan työtoiminnan tuottaminen kunnille. Luonnoksen mukaan arvon määrittelyssä ratkaisevaa on se, maksaako toinen osapuoli luovutetusta tavarasta tai palvelusta, sillä, tavoitellaanko toiminnalla voittoa tai verotetaanko toiminnasta saatua tuloa, ei olisi merkitystä. Edelleen haluamme korostaa myös esityksen kerrannaisvaikutuksia, jotka ulottuisivat laajasti myös muihin järjestöjen toimintaan osallistuviin hauraisiin ihmisiin.

Vaikutukset tulisivat siis kohdistumaan erityisesti järjestöihin, joilla myytyjen tavaroiden ja palvelujen arvo on yli 100 000 euroa vuodessa. Tulkintamme mukaan alle viisi henkilöä vuodessa työllistäviin työnantajiin muutoksella ei olisi useimmissa tilanteissa vaikutusta. Tätä suurempien taloudellista toimintaa harjoittavien työnantajien kohdalla muutos tulisi tarkoittamaan 100 %:n tuella työllistettyjen määrään merkittävää pudotusta. Myös työllisyyspoliittisiin avustuksiin tullessa asettamaan samat normit, ja ne lasketaan palkkatuen kanssa yhteen de minimis tuen kokonaismäärässä, jos toiminnalla on arvioitu olevan kauppavaikutuksia. Tämä tulisi vaikeuttamaan järjestöjen toimintaa entisestään.

Kauppavaikutuksen arviointiin ei ole olemassa yleispäteviä kriteereitä, joten ne esityksen mukaan luotaisiin erikseen 100 %:n palkkatuen myöntämistä varten. Kriteerit tulisivat perustumaan aiempiin oikeustapauksiin, joissa kauppavaikutusta on arvioitu. Näin ollen esityksessä on päädytty seuraavaan ehdotukseen. Kaikkien kriteereiden täytyessä työnantajan toiminnalla ei arvioitaisi olevan vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

1) Myytyjen tavaroiden ja palveluiden arvo on alle 100 000 euroa vuodessa.

2) Tavaraita ja palveluita ei ole mahdollista tilata verkosta tai käyttää verkossa pois lukien tilanteet, joissa markkinointia tapahtuu verkossa, mutta tavara tulee noutaa tietystä paikasta tai palvelu kuluttaa tietyssä paikassa.

3) Lähes kaikki tai kaikki asiakkaat ovat Suomessa asuvia henkilöitä tai Suomeen rekisteröityjä organisaatioita.

Lisäksi tavaroiden ja palveluiden tarjoaminen tapahtuisi vain yhden tai muutaman keskenään rajanaapureita olevan kunnan alueella: yli 90 % asiakkaina olevista luonnollisista henkilöistä asuisi ja asiakkaina olevien muiden oikeushenkilöiden kotipaikka olisi tällä toiminta-alueella; tai jos toimintaa olisi vain yhden kunnan alueella, yli 90 % asiakkaina olevista luonnollisista henkilöistä asuisi ja asiakkaana olevien muiden oikeushenkilöiden kotipaikka olisi tämän kunnan ja sen naapurikuntien alueella.

Sininauhaliitto ei voi todeta ehdotuksesta muuta kuin että se on täysin järjetön. Emme voi uskoa sille olevan mitään oikeuspohjaa, jolla olisi kosketuspintaa suomalaisen järjestökentän todellisuuteen. Toteutuessaan ehdotetun mukaisesti sen vaikutukset olisivat katastrofaaliset, ja ne heijastuisivat monella tavalla niin järjestöjen työllistettyihin kuin toimintaan osallistuviin henkilöihin. Kaavaillut muutokset tarkoittaisivat jäsenjärjestöissä vuositasolla noin 2/3 työllistettyjen määrän vähenemistä nykyisestä tasosta.

Edelleen painotamme, että esitetyillä muutoksilla olisi arvaamattomat kerrannaisvaikutukset niin järjestöjen asiakkaisiin kuin itse toimintaan:

”Asiakkaiden työllistymispolut vaikeutuvat huomattavasti. Lisäksi toiminta yhdistyksessämme vaikeutuu, koska palkkatukityöllistetyt ovat olleet merkittävässä roolissa sekä ohjaustehtävissä, että ruoka-aputyössä. Yhdistyksellämme ei ole mahdollisuutta palkata ilman tukea niin montaa työntekijää ns. kovalla rahalla johtuen taloudellisista syistä.” (Lähde: Isohko toimija Pohjois-Savosta.)

”Meille ohjautuu työllisyyspalveluista kroonistuneita päihde- ja mielenterveyskuntoutujia, joiden työllistyminen on todella haastavaa. Jatkossa palkkatukipaikkoja tulee meillä olemaan selkeästi aiempaa vähemmän. Eli asiakkaiden työllistäminen selkeästi vähenee ja kuntouttavan työtoiminnan kestot pidentyvät tarpeettomasti, koska eteenpäin menoreittejä ei enää samalla lailla ole. Lisäksi työkokeilupainoja voimme jatkossa tarjota entistä vähemmän. Joudumme myös joitain toimintojamme supistamaan tai lopettamaan kokonaan, ja sitä kautta asiakkaiden palvelut alueelta vähenevät. Palvelut vähenevät juuri niiltä asiakkailta, jotka ovat kaikkein heikommassa asemassa.” (Lähde: Keskipokoinen toimija Keski-Suomesta.)

”100 %:n palkkatuella työllistetyillä ihmisillä on usein takana tosi pitkä työttömyys. Heille 10 kuukautta olla työllistettynä on lyhyt aika. Heillä on harvoin työllistymismahdollisuuksia avoimille työmarkkinoille useiden rajoitteiden takia, kuten fyysisten ja psyykkisten haasteiden ja osaamisen ja työllistymisen haasteiden kanssa. Päihde tai kriminaalimaailmasta irtautuminen kestää kauan, ihanteellisessa tapauksessa saamme käydä koko polun asiakkaan kanssa läpi (n. 3 vuotta), tällöin asiakkaan voimavarat ja näkökulmat ovat muuttuneet opiskeluun tai työelämään tähtääväksi.” (Lähde: Pienehkö toimija Etelä-Pohjanmaalta.)

”Yhdistyksemme palkkaa palkkatuelle henkilöitä, jotka eivät muualle palkkatukityöhön voimavarojen puutteen vuoksi pääse. Meillä on tapana tukea vahvasti osa-aikaisia työntekijöitä, jotta heidän voimavaransa lisääntyisivät ja tulevaisuudessa olisi muitakin ovia auki kuin työttömyys. Vuositasolla palkkatukipaikkoja tullaan menettämään, ja sen vuoksi nämä asiakkaat eivät pääse elämässään eteenpäin. Vuositasolla meidän palkkatuella työllistetyistä osa-aikaisista saadaan jatkopolutettua 73

% opiskelemaan tai avoimille työmarkkinoille. Yhdistyksen toimintaan vaikutus on suuri, koska toimintatapamme on viedä asiakkaita portaittain eteenpäin: ryhmä → kuntouttava työtoiminta → työkokeilu → palkkatuki työpaikka → opiskelu tai avoimet työmarkkinat (ollaan vielä silloinkin asiakkaan tukena). Joudumme miettimään koko pajatoiminnan uusiksi, koska palkkatukihenkilöt ovat olleet pajoilla teknisen ohjaajan rooleissa, ja kun palkkatukihenkilöiden määrä laskee, niin myös pajatoimintoja joudutaan sulkemaan ja laadukas tekninen ohjaaminen kärsii.” (Lähde: Keskikokoinen toimija Varsinais-Suomesta.)

”Yhdistyksemme ruoka-aputyö ei ole mahdollista ilman palkkatuella työllistettyjä henkilöitä, joita meillä on kokoajan n. 15 henkilöä (enemmällekin olisi tarvetta). Ruoka-aputyöllä tuetaan alueen ja lähikuntien vähävaraisia henkilöitä, jakamalla heille 5600 ruokakassia viikossa eli noin 291 000 ruokakassia vuodessa. Mikäli henkilöitä ei voida riittävästi enää palkkatuella palkata, joudutaan toimintaa merkittävästi supistamaan tai jopa lopettamaan kokonaan. Vaikutukset kohdistuisivat silloin erityisesti tuhansiin nälkää kokeviin, joiden joukossa on yhä enemmän myös lapsiperheitä.” (Lähde: Keskikokoinen toimija Varsinais-Suomesta.)

10 § Palkkatuki oppisopimuskoulutukseen

- **Palkkatuen määrä oppisopimuskoulutuksessa olisi 50 % ja pysyisi samana koko koulutuksen keston ajan**
- **Palkkatukea myönnettäessä tuki olisi mitoitettava koko sille ajalle, jonka työ- ja elinkeinotoimisto arvioi tarkoituksenmukaiseksi.**
- **Tukea voitaisiin jatkaa, jos henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukainen oppisopimuskoulutuksen kesto muuttuu koulutuksen aikana**

Esitysluonnoksessa edellytetään palkkatuen myöntämiseksi oppisopimuskoulutukseen, että työntekijällä on osaamisen puutteita sekä lisäksi alle vuoden työttömänä olleella tulee olla myös pitkäaikaistyöttömyyden riski. Esityksessä palkkatuen määrä oppisopimuskoulutuksessa olisi 50 % ja pysyisi samana koko koulutuksen keston ajan. Oppisopimuskoulutukseen työnantajalle maksettava palkkatuen määrä on käytännössä n. 37 % työnantajan todellisista palkkakustannuksista.

Sininauhaliitto pitää ehdotusta pääasiallisesti kannatettavana. Jäsenjärjestöissämme tuetaan ihmisiä, joiden koulutustaso on matala tai ammatillisessa osaamisessa on puutteita. Useilta asiakailta myös puuttuu toisen asteen tutkintoa tai suoritettu tutkinto on vanhentunut eikä vastaa nykyisen työelämän osaamisvaateita. Työkokemusta on yleensä vähän tai sitä ei ole lainkaan. Osaamisen vahvistaminen, tutkinnon osien tai koko tutkintojen suorittamisen mahdollisuus järjestön työtehtävissä onkin monille jäsenjärjestöjen asiakkaille ainoa tapa edetä kohti avoimia työmarkkinoita tai opiskelua.

11 § Tuella palkatun siirtäminen

- **Edelleen siirtämisestä tehtäisiin erillinen päätös ja säädettäisiin edellytykset edelleen siirtämiselle**

Esityksen mukaan palkkatuen määrä voi olla enintään se määrä, joka käyttäjäyritykselle voitaisiin myöntää sen hakiessa palkkatukea, ei kuitenkaan enempää kuin työnantajayritykselle myönnetty määrä. Ja käyttäjäyritystä koskisi mahdollisimman pitkälle samat ehdot, jotka koskevat myös palkkatukea saavaa työnantajaa. Edelleen siirtämistä tulisi aiemman ilmoituskäytännön sijaan hakea työ- ja elinkeinotoimistosta, joka tekisi asiasta päätöksen.

Sininauhaliitto pitää hallituksen esitystä tuella palkatun siirtämisestä vaikeaselkoisena. Ymmärtääksemme edelleen siirtämiseen esitetään tiukennuksia ja muun muassa käyttäjäyrityksen velvollisuudeksi tulisi maksaa edelleen siirtämisestä käypää korvausta. Käypänä korvauksena pidettäisiin summaa, joka vastaa vähintään työntekijälle maksettavan palkan ja palkkatuen erotusta. Esitetyt tiukennukset vaikuttaisivat negatiivisesti palkkatuella palkkaamiseen. Esimerkiksi esitysluonnoksen mukaan henkilö, joka on ollut järjestössä 100 %:n tuella ja hänet siirretään yritykseen, joka saisi tämän henkilön osalta palkkatukea vain 50 %, voitaisiin yrittäjän kohtuullisena edelleen siirtokorvauksena pitää 50 %:a bruttopalkasta ja sivukulut. (jos järjestö on edelleen palkanmaksaja ja siirrettävän henkilön palkkatasoa ei haluta pudottaa).

Sininauhaliitto pitää hyvin epätodennäköisenä, että yrittäjät olisivat kovin yleisesti halukkaita tämän tasoisen käyvän korvaukseen suorittamiseen henkilöstä, jonka tuottavuus on alhainen. Sininauhaliiton jäsenjärjestöt ovat pitäneet tärkeänä sitä, että palkkatuettuja henkilöitä on voitu edelleen siirtää yrityksiin. Tällä on tavoiteltu nimenomaan siirrettävän henkilön ammatillisen osaamisen ja avoimille työmarkkinoille siirtymisen vahvistumista.

Kauppavaikutusten arviointi on siirtojen osalta ollut ilmeisen hankalasti tulkittava asia myös luonnoksen laatijoille ja siksi esityksestä jää vaikutelma, että tiukennuksia oltaisiin tekemässä ikään kuin varmuuden vuoksi.

2. Huomioita lukuun 7a 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki

Huomioita 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuesta (luku 7a, uusi luku)

- **Tuki on uusi**
- **Tuki myönnettäisiin ilman tarkoituksenmukaisuusharkintaa, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät.**
- **Tukea maksettaisiin 70 prosenttia tukikelpoisista palkkakustannuksista 10 kuukaudelta, kuitenkin enintään työsuhteen keston ajalta.**
- **Tukikelpoisina kustannuksina pidettäisiin samoja palkkakustannuksia kuin palkkatuetussa työssä.**

Tuki olisi uusi ja se myönnettäisiin ilman tarkoituksenmukaisuusharkintaa, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät, eli työnhakija on täyttänyt 55 vuotta ja ollut työttömänä vähintään 24 kk edeltävien 28 kuukauden aikana. Myös työnantajan tulee täyttää pääosin samat ehdot kuin palkkatukea myönnettäessä. Tukea maksettaisiin 70 % tukikelpoisista palkkakustannuksista eli käytännössä n. 57 % työnantajan todellisista palkkakustannuksista. Tukikelpoisina kustannuksina pidettäisiin samoja palkkakustannuksia kuin palkkatuetussa työssä. Tukea maksetaan 10 kuukaudelta, kuitenkin enintään työsuhteen keston ajalta.

Sininauhaliitto kannattaa esitystä uudesta työllistämistuesta. Ennakkoon on kuitenkin vaikea arvioida, mitkä sen työllisyysvaikutukset tulevat olemaan, kun 55–64-vuotiaiden työllisyysaste on nyt muutoinkin jopa varsin yllättäen lähtenyt kasvuun. Myönteistä kehitystä on tarpeen edelleen tukea esitetyllä tuella. Yli 55-vuotiaiden työllisyyden kehityksellä on merkittäviä vaikutuksia niin yksilön kuin kansantalouden näkökulmasta.

3. Huomiot elinkeinotoiminnan käsitteen muutoksiin

Huomiot elinkeinotoiminnan käsitteen muutoksiin

- **Työvoimakoulutuksen yhteishankinta (5 luku 7§) ja työolosuhteiden järjestelytuki (10 luku 3§)**
- **Työllisyyspoliittinen-avustus (säädetäisiin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetulla asetuksella)**
- **Työsopimuslain 13 luvun 6 §:n 2 momentin 2 kohdan muuttaminen**

Laissa säädetäisiin työvoimakoulutuksen yhteishankinnasta (5 luku 7§). Luonnoksessa koulutuksen yhteishankintaan käytetty valtion rahoitus katsottaisiin valtioneuoksi, jos yhteishankinnan osapuolena oleva työnantaja harjoittaa taloudellista toimintaa. Muutos vaikuttaisi kolmannen sektorin toimijoihin, joiden toimintaa ei nykyisin katsota elinkeinotoiminnaksi, mutta jotka harjoittavat tavaroiden ja palveluiden myyntiä. Arviomme mukaan tämä jossain määrin vaikuttaisi järjestöjen toimintaan.

Työsopimuslakiin (13 luvun 6 §:n 2 momentin 2 kohta) tehtäisiin muutoksia, jotka käsityksemme mukaan tarkoittaisivat, että työntarjoamisveloitteesta poikkeaminen olisi kytketty 100 %:n palkkatukeen kuten nykyään, mutta jatkossa suurelle osalle toimijoita poikkeuspykälä ei kuitenkaan olisi enää hyödynnettävissä. Tämä tarkoittaisi sitä, että ennen uuden henkilön rekrytointia olisi tarjottava tunteja jo työssä oleville. Arviomme mukaan tämä mahdollisesti tulisi vaikuttamaan järjestön toiminnan luonteeseen: 100 %:n tuella korvaus on 65 %:n työaikaa vastaavalta osalta. Monen työntekijän toimintakyky ei kuitenkaan riitä kokoaikaiseen työhön, vaan he ovat osa-aikaisia, jolloin osa-aikaista työtä voidaan tarjota useammalle henkilölle.

Työllisyyspoliittisesta avustuksesta säädetäisiin julkisesta työvoimaja yrityspalvelusta annetulla asetuksella. Sininauhaliitto toteaa, että tällä hetkellä merkittävä osa työllisyyspoliittisten avustuksien saajista on kolmannen sektorin toimijoita. Työllisyyspoliittisiin avustuksiin tultaisiin esityksen mukaan jatkossa käyttämään samoja kriteereitä kuin 100 %:n palkkatukeen, jonka merkitys, kuten jo aiemmin totesimme, tulisi olemaan suuri. Koska jos toiminnalla arvioidaan olevan kauppavaikutuksia, niin de minimis tuen kokonaismäärään 200 000 €/kolmessa vuodessa laskettaisiin kokonaismäärään sekä palkkatuki että työvoimapolitiittiset avustukset.

4. Huomiot sosiaalisista yrityksistä annetun lain kumoamiseen

Huomiot sosiaalisista yrityksistä annetun lain kumoamiseen

Luonnoksessa esitetään palkkatukisäännöksistä poistettavaksi sosiaalisia yrityksiä koskevat palkkatuen erityissäännökset, joiden merkitys on arvioiden mukaan jäänyt käytännössä vähäiseksi. Erityisehtoja oli käytetty vuonna 2019 yhteensä 29 henkilön palkkatuen myöntämisessä. Näin ollen Sininauhaliitto arvioi, ettei esitetyillä muutoksilla ole juurikaan vaikutuksia palkkatuella työllistettävien määrään tai asemaan.

5. Huomiot julkisesta työvoima- ja yrityspalvelulaista annetun lain muihin lukuihin ehdotettuihin muutoksiin tai esitysluonnoksen liitelakeihin

Kommentit julkisesta työvoima- ja yrityspalvelulaista annetun lain lukuihin 1, 2, 3, 11, 12, 13 ja 14, 7 luvun 4, 9 ja 12-15 §:iin ehdotettuihin muutoksiin tai esitysluonnoksen liitelakeihin

- **Mainittuihin lukuihin ja lakeihin on tehty vähäisiä tai teknisiä muutoksia.**

Ei lausuttavaa

6. Yleiset huomiot

Yleiset huomiot:

- a. Huomiot ehdotetun sääntelyn suhteesta hyvään hallintoon ja perustuslakiin**
- b. Huomiot esitysluonnoksen vaikutusarvioinnista**
- c. Muuta kommentoitavaa**

Perustuslain 18 §:n 2 momentti asettaa julkiselle vallalle velvollisuuden edistää työllisyyttä ja velvollisuuden pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön. Työllisyyden edistämistä koskeva säännös on luonteeltaan julkiseen valtaan kohdistuva perustuslaillinen toimeksianto. Säännös ei ota kantaa työllisyyden hoidossa käytettävään keinovalikoimaan, vaan jättää julkiselle vallalle merkittävästi liikkumatilaa sen harkitsemisessa, miten työllisyyttä voidaan parhaiten edistää. Työllisyyden edistäminen merkitsee yhtäältä sitä, että julkinen valta pyrkii turvaamaan jokaiselle oikeuden työhön, ja toisaalta sitä, että julkisen vallan tulee pyrkiä estämään pysyvästi työtä vailla olevien ryhmän muodostumista.

Esitys rikkoo perustuslain henkeä

Sininauhaliitto katsoo hallituksen esityksen rikkovan perustuslain henkeä ja sen tahtotilaa turvata jokaiselle oikeuden työhön sekä estää pysyvästi työtä vailla olevien ryhmän muodostumista.

Tulkintamme mukaan esitys ei turvaa heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien perusoikeutta työhön eikä ehdotetut toimenpiteet estä juuri tähän ryhmään kuuluvien syrjäytymistä vaan nimenomaan osaltaan edistävät työstä pysyvästi syrjäytyvän ryhmän muodostumista.

Esityksen vaikutusarviot eivät ole uskottavia

Sininauhaliitto pitää tärkeänä vaikutusarviointia, joka on läpinäkyvää ja kokonaisvaltaista ja joka huomioi taloudellisten ja työllisyystavoitteiden lisäksi myös sosiaaliset vaikutukset. Suomessa on samanaikaisesti meneillään useita uudistuksia ja niiden toimeenpanoja.

Kokemuksemme ovat osoittaneet, että samanaikaiset toisistaan irralliset toimenpiteet, joiden yhteisvaikutusta ei kyetä arvioimaan saattaa johtaa siihen, että kyseiset toimenpiteet jäävät kokonaan tai osittain toteutumatta tai osa toimenpiteistä jopa kumoaa toisten vaikutuksia.

Valitettavasti tämän esityksen vaikutusarviot eivät ole uskottavia. Käsittääksemme muun muassa 100 %:n palkkatuen vaikutuksia arvioitaessa on arvioinnin pohjana ollut ministeriön tekemä selvitys palkkatukea saaneille järjestöille. Selvityksen vastaajaprosentti oli 22,5, ja näin vähäisten vastausten mukaan ei voi tehdä luotettavia johtopäätöksiä.

Katsomme, että esityksen kokonaisvaikutuksien arviointi on lähes mahdotonta. Vaikutukset näyttäisivät olevan hyvinkin erilaisia asiakasryhmien mukaan.

Uudistus ei vähennä byrokratiaa

Sininauhaliitto pitää uudistuksessa kannatettavana palkkatuen käsitteen ja palkkatuen määrien yhdenmukaistamista ja yksinkertaistamista. On kuitenkin huomioitava luonnoksen sisältämät monet asiat, jotka selvästi vaikeuttavat palkkatuen käyttöä ja työllisyyttä edistävien tavoitteiden toteutumista.

Näyttäisi myös todennäköiseltä, ettei uudistus tule vähentämään byrokratiaa eikä tee siitä yrityksille niin houkuttelevaa, että heikoimmassa työllistymisen asemassa olevien palkkaaminen yrityksiin ratkaisevasti lisääntyisi.

Tuen ja palveluiden tarve on moninaista ja yksilöllistä

Sininauhaliiton jäsenyhteisöt tukevat poikkeuksellisen vaikeissa elämäntilanteissa olevien ihmisten työllistymistä. Sininauhaliiton jäsenyhteisöjen (verkkokysely 2020) asiakkaiden kymmenen ensisijaista asiakastunnistetta ovat (pitkäaikais-) työttömyys, syrjäytyminen ja syrjään jättäytyminen, päihteiden käyttö, psyykkiset haasteet (ml. neuropsykiatriset häiriöt), koulutuksen ja osaamisen haasteet, maahanmuuttajuus ja kielihaasteet, työkyvyn haasteet, talouden ja asumisen haasteet, fyysiset haasteet (ml. kehitysvammat) ja rikostaustaisuus. Edellä kuvatut asiakasprofiilit vastaavat n. 80 % arjessa kohdattavista asiakkuuksista.

On selvää, että tuen ja palveluiden tarve on tällöin moninainen. Näiden asiakkaiden kuntoutumiseen ja edelleen työllistymiseen tarvitaan palveluiden yhteensovittamista ja riittävän pitkäkestoisia tukitoimia. Epävarmuus yksilöllisten ja tarvelähtöisten palveluiden toteutumisesta ei voi johtaa työllistymiseen, vaan vaikeissa elämäntilanteissa olevien ihmisten yhä vahvempaan osattomuuteen ja syrjäyttämiseen työmarkkinoilta.

Palkkatukityön tuloksellisuutta ei voi mitata vain siirtymänä avoimille työmarkkinoille

Sininauhaliitto painottaa, että palkkatukityön tuloksellisuutta ei voi mitata vain siirtyminä avoimille työmarkkinoille vaan sen vaikutukset ovat merkittäviä monille hauraille ihmisille.

Kokemukseen perustuvan arviomme mukaan avoimille työmarkkinoille voisi palata noin kolmannes pitkäaikaistyöttömistä. Työn murrosta tulisikin ymmärtää aiempaa paremmin ja nähdä, että työllistymistavoitetasot voivat olla varsin moninaiset.

Sininauhaliiton on vaikea ymmärtää, miksi hallitus esityksellään on edistämässä tämän suuntaista kehitystä ja perustuslain vastaisesti jopa näiden ihmisten syrjäytymistä työmarkkinoilta. Kokonaisuudessaan esitysluonnoksen kanssa näyttäisi käyvän kuten kansansadussa, jossa hölmöläiset jatkoivat liian lyhyttä peittoa leikkaamalla sen päästä suikaleen ja ompelemalla sen toiseen päähän.

Lund Pekka
Sininauhaliitto ry